

INUIT ATAQATIGIIT

INATSISARTUNI

UKA 2013/24
13. november 2013
Agathe Fontain

Kalaallit Nunaannut kræfti pillugu pilersaarut.

(Peqqissutsimut Attaveqarnermullu Naalakkersuisoq /Naalakkersuisoq)

Kræfte pillugu nalunaarusiap 2011-mi Inatsisartuni eqqartorneqartup kingorna, suliakkiussaq upernaarli saqqummiunneqartussaagaluaq pillugu Inuit Ataqatigiinnit imatut oqaaseqarfigissavarput.

Kræfti pillugu nalunaarsusiap siunneratai tassaapput:

1. Pinaveersaartitsinerup nukittorsarneqarnissaa, siusissukut nappaammik suussusersiarnissaq, nappaatip ingerlarnga, piginnaanngorsaaneq, anniaatinik nipaallisaaneq nappaateqartullu suleqatiginerat.
2. Pilattaasartumut ataatsimut katsorsaanerit amerlassusissaat pillugu nunat tamalaat kaammattuutaannut naleqqussakkat aallaavigalugit qularnaarinissaq.

Kiisalu,

3. Pisariaqarfiatigut Kalaallit Nunaanni nakorsaaitit atorlugit katsorsaanerup qularnaarneqarnissaa.

Nalunaarusiami erseqqissarneqarpoq pilersaarut ataatsikkut suliarineqarsinnaanngitsoq, taamaammallu immikkoortunut pingasunut agguarneqarsimasoq. Sulleq ukiuni marlunni naammassineqarsinnaasoq tassa 2015 tungaanut. Immikkoortup aappaa ukiuni pingasuni, tassa 2018-mi naammassippat, immikkoortullu pingajuat ukiunut 8-nut naammassinissa innersuusaavoq tassa 2026-mi immikkoortut tamakkernissaat naatsorsuutigissagipput.

Inuit Ataqatigiit kræfti pillugu pilersaarut sukkanerusumik ingerlanneqarsinnaanissaa eqqarsaatigeqqarput, nalunaarusiamimi oqaatigineqarmat, ullumikkut ingerlaaseq maliinnaraanni 2025-mi ullumikkumiit 21,89 mio. kr-init amerlanerusunik kræftertunut aningaasartuuteqassasugut.

Pinaveersaartitsineq

Nunatta nakorsaanera nalunaarpoq kræftemik napaatit 50% -ii pitsaalliorneqarsinnaasut. Tamanna annertooujusuusoq Inuit Ataqatigiit isumaqarpugut. Inuuneritta II tassaavoq annertuumik pitsaaliuiniarnermi aqutissaq, anguniagaalu pitsaasuupput, ersarillutillu. Pilersaarumi erseqqissarneqarpoq pitsaalliuinermi akisuusaaneq agguataaqqasoq. Kommuneit innuttaasunut toqqanarnerusoq nalinginnaasumik akisussaaffigaat. Kommuneit suliniutaat, Naalakkersusinikkullu suliniarnerit imminnut ataqatigiittariaqarput, taamaammatt Peqqissutsimut Naalakkersuisuusimasup , borgmesterillu atsioqatigiinnikkuta imminnut pisussaaffilersimanerat, kissaatiginarpoq massakuut Naalakkersuisuusut nangikkumaaraat.

Pilersaarummilu nassuiaammi siusinnerusukut pinaveersaartitsinermi pingaartitassat Inuit Ataqatigiit isumaqatiginnissimanerput aaliungiussimavagut.

Innuttaasulli nammineq akisussaaffimmik tigusinisat Naalakkersuinikkut akisussaaffimmitulli pingaaruteqartigaat.

50% -t kræfteqalernissartik pinaveersitimatissinnaappassuk qanoq kingunerata annertussuseqarnera eqqarsaatigigaanni, inunnut eqqugaasussaagaluat pingitsoortitsineq nalitooujussuuvuq, inuutut, ilaquttanut, inuiaqatigiinnullu.

Taammaamat uumammik pisumik ilungersortumillu innuttaasut kajumissaassavagut, pinaveersimatitsinnaaneq eqqarsaatigeqqullugu. Imminut aperisa: Innunneq qanoq ingerlapparput? Inuunearpugut qaammarsaanikkut ilisimalikkat maillugit naviarnartorsiortunut ilaavugut ?

Imigassamik atuinerput qanoq ippa?, pujortartarpugut?, aalavallanngilagut?, timerput atorluarparput? nerisagut suuppat?

Eqqamatigumi qanoq inuunerput meeqqatta nangittarmassuk.

Kaammattuutit tikkuartuinerunngillat, eqqarsaatissiissutaasunuku.

Siusinaarluni paasiniaaneq

Inuit Ataqatigiinnit mississuisarnerit ingerlanneqartarnerat pitsaasutut isigaarput.

Sioqqutilluni paasineqarneq pingaaruteqarluinnartuuvog, inuunerup annaannissaanik kinguneqartartoq.

Pilersaarummilu innersussutigineqartut isumaqatigaagut.

Illissap paavatigut misissortittarneq pisariitsunnguusoq atorneqarnerata annertunerunissaa kissaatiginarpoq, arnallu periarfissammut atuinnissannik kaammattorlugit.

Iviangikkut kræfteqalersinnaasunik misissuisarneq M/R scanerit atorlugu periarfissaappat, piaartumik atuutilersinneqarsinnaanera Naalakkersuisunut suliakkiutigerusupparput.

Inalugarssuakkullu kræftemut misissuinissamut pilersaarummi innersuussutigineqartut isumaqatigaagut.

Nakorsatit atorlugit katsorsaasarneq nuantsinni iluatittutut nalilerneqarnera

isumaqatigaarput, siunissamilu amerlarunissaannik periarfissiuuneqarnissaat kissaatigalugu.

Eqqanngitsuussanngilarpulli ullumikkut onkologisk afdelingimi pitsanerusunik illutatigut atugassaqartinnissat kissaatiginarmat

Pilatsilluni passunneqarneq

Pilattaalluni kræftemik katsorsartinnissamik neqeruutit unamminartuuneri

paasilluarsinnaavagut. Ullumikkut nakorsat immikkut iliniagaqartarnerat nunatsinut taamak siammasutsigisumik inulimmut tulluartuinnanangilaq.

Immikkut nakorsat, nunarsuarmi ingerlaasiat imaammat , amerlasuunik pilattaasarnikkut pitsaanerpaamik nakorsaasinnanerat pilertarmat.

Taannarpiaq peqqutaalluni nalunaarusiami erseqqissarneqarpoq, pilattaalluni passusisarneq nunatta, nunat tamalaat akornanni malitassat malinngikkaat.

Ukuini qanittuni kræftemik pilattaasartut utoqqalinersiaqarlutik suliuunnaarpata, nunatsinni ajornartorsiut takkuttussaavoq.

Nalunaarusiami eqqaaneqarpoq, kræftemik katsorsaaniarluni pilattaaneq qaffasissusumik pitsaasusilik qinissagutsigu, allatut ajornartumik ullumikkut nunatsinni pilatsitaraluartut , siunissami nunanut allanut aallartittariaqalissavagut.

Inuit Ataqatigiit ilisimalluinnarparput, qaffasissusimik pitsaassusilimmik pilatsinneq ,

inuunermik annaasisinnaasoq. Taamaammat ajornartorsiut ornitarput imaannaanngesaaq.

Nunatsinni pilatsinnaaneq kissaatigaarput, illuanilli pilatsinneq qaffasinnerpaamik pitsaasusilik aamma perusupparpput.

Kræfteqariaatsit 10-t siunissamut pilersaatummi suleriaasissatut innersuusutigineqartut malinneqarnissaat innersuussutigaaarput.

Nappaammik suussusersiuneq, sulisutigut, atortutigut illutatigullu innersuussinerit

Inuit Ataqatigiit malinneqarnissaat innersuusutigaaarput.

Sulisut ilisimasaat pingaaruteqarluinnartuupput, kræftemik napparsimasut apeqquterpassuit niaqquminni kaavititarisarpaat, apeqqutissaaluni nutaat saqqummerartuupput.

Taammaamat sulisut ilinniarluarsimasut pingaartittariaqarpagut.

Atortut ullutsinnut naleqquttut pinngitoorsinnanngilagut, malinnaanissarlu pisariaqarpoq.

Illutatigullu DIH-p 2007-mili pilersaarutaa, 2012 nutarterneqartup malinneqarnissaa pingaaruteqarluinnartuuvog.

Inuuniarnikkut ajornartorsiuteqalertarneq kræftemik nappaateqartunut

ilungersunartuunera kialuunnit naatsorsorsinnaavaa. Ilaqutariit eqqugaasarput

aningaasatigut, inooqatigiinikkut- inuunermi nalinginaasoq uteqiitussaajunaartutut illuni nalliuttarpoq.

Nalunnaarusiami oqaatigineqartog- Inooqatiginnermut pisariaqartitat erseqqinnerusumik qaulaajaaffigineqartariaqarneri Inuit Ataqatigiiniit, Naalakkersuisunut pimoorusamik, annertusisamik piaartumilli qulaajarneqarnissaat suliakkiutigerusupparput.

Anniaatinik ippinnarunnaarsaaneq (palliativ) pingaartuuvoq, ilinniarluarsimasunik passunneqartariaqartoq. Inuup nappaatiminik ikiorneqarsinnajunnaarsimasup inuunerata naajartuaarnera ataqqinartumik passunneqarnermik suliarineqartariaqatoq Inuit Ataqatigiit isumaqarpugut.

Kommunit Peqqinnissaqarfimmi pitsaanerpaamik suleqatigittariaqarput, kræfteqartoq pineqartoq pitsaasumik sullinneqassappat.

Tamanna pisinnaavoq suleriaatsit ersarissut, kiap suna akisussaaffigisaanik nalorninanngitsunik suliarineqarpata.

Ilinniartitaaneq ilisimatusarnerlu pingaarluinnartut ilagaat. Sulisut pitsaanerpaamik ilisimasaqartariaqarput, pitsaasumik sullississagunik. Uanilu pivagut peqqinnissaqarfimmi sulisut aammali minnerunngitsumik kommunit isumaginninnermik sulisui.

Ilisimatusarnerup pitsaasup kingunerisinnaasai eqqarsaatigigaanni, nunatsinnerpiaq aallaavilinnik ilisimatusarnernik annertunerujussumik peqarnissaput kissaatiginarpoq.

Ilisimatusarnerullu aningaasaliisarnerit nunatsinniit allaavillit aningaasaliisoqartuannartalernissaa innersuusutigissavarput.

Aaqqissuussamik nakkutiginninneq naliliinerillu pingaartinneqartuarnissaat Inuit Ataqatigiit isumaqarpugut. Taamammat IPJ, qarasaasiakkut napparsimasut journaleqartalernissaat pingaaruteqartorujussuuvoq. Suleriaatsillu pitsaasuunerat nalilersorneqartuartaussaalluni.

Aningaasaqarneq aaliangiisuusarpoq qanoq pitsaassusilimmik innutaasunut sullissiniarnertinnut. Aningaasaqarneq aamma sunniuteqartarpoq qanoq pitsaatigisumik pinaveersaartitsinnermut peqataatiginitsinnut.

Oqaaseqaatima aallaqaataani eqqaavara, 50 % tikillugu kræfteqalernaveersaartitsisinnaasugut Nunatta nakorssaaneraata nalunaarutigigaa. Ilaa 50 % tikillugu aningaasartuutit millisarsinnaasuugutsigit, aningaasallu taakku aqunneqarsinnanangitsunut nappaatinut passusinitsinnut pitsanngorsaatigalugit.

Taammaakkaluartoq, nalunngilarput atortutigut, pisariaqartittagut 50 % - tiinaagaluarpataluuniit aamma pisariaqartikkumaarigut.

Peqqinnissaqarfimmi aningaasartuutaasartut, kræfte pillugu aningaasartuutissat eqqartussagutsigit, ilanngunneqartariaqarput.

Deloitte nalunaarutaani takoreerparput, Peqqinnissaqarfiup ukiuni amerlasuuni, ukioq aallartikkaangat aningaasaliisuutit naammattusaagassaasartut, ukiup naanissaanut aningaasaliissutaasut kisiisa atorneqassappata.

Aningaasaliissutit atorluarnissaannik (effektivisering) suliaqarneq ukiut kingullit ingerlanneqareerput, annernarnerpaaffii tikiinneqareerput. Annernarnerpaaffii tikiinneqareerput suli EPJ tamakkiisoq aningaasalerneqangitsoq, kiisalu

aningaasaliissutaareersunik atorluanerit killissartik tikereerpaat. Peqqinnissaqarfik aningaasanik minnerpaamik 20 mio. kr-nik qaavatigut aningaasaliiffigineqanngippat, taassumalu saniatigut kræfte pillugu pilersaarut aningaasaliiffigineqanngippat.

Tammammat kræfte pillugu pilersaarut ilumut naammattunik aningaasalerneqarsimanersoq Naalackersuisumut apeqqutigissavarput.

Kræfte pillugu pilersaarut suliariluagaasoq, siunissamilu sulinermi malitassatsialak, tusaatissatut Inuit Ataqatigiit tiguarput.